

1. L'esclat del conflicte

1.1- CAUSES

- Victòria del Front Popular + Front d'Esquerres (Cat.) dona lloc a govern d'esquerres que realitzà reformes progressistes que no van agradar als grans propietaris agrària, la burgesia i l'Església.
- Tensió entre forces socials i polítiques
- Violència política (assassinat tinent de la Guàrdia d'assalt José del Casillo a mans dels falangistes i la resposta de l'assassinat de Jose Calvo).

1.2- EL COP D'ESTAT

Va tenir el suport de sectors militars monàrquics i conservadors i de la Falange, va ser dissenyat per comandaments militars després del triomf del Front Popular.

General Sanjurjo actuava (exiliat a França) actuava com a cap, General Mola (destinat a Pamplona) en va ser el director. Destaque: Tinent Coronel Yagüe, exèrcit d'Àfrica i generals Queipo de Llano (Sevilla) i Goded (Mallorca).

Melilla 17 de juliol de 1936: va començar. Yagüe decreta estat de guerra a Ceuta, l'endemà domina protectorat del Marroc

19 de juliol: Franco després de controlar les Canàries es posa al capdavant de les tropes d'Àfrica a Tetuan (l'exèrcit d'Àfrica és el més professional i equipat de les forces armades). Mola decreta el estat de guerra a Pamplona.

Els colpistes triomfen a la Meseta Nord (excepte Valladolid i Burgos)

S'imposen també a Saragossa, Galícia i Mallorca.

Queipo de Llano s'apodera de Sevilla i aconsegueix controlar Andalusia occidental.

El cop fracasa a les ciutats + importants (incluent capital: Madrid).

1.3- LA REACCIÓ DEL GOVERN D'ESPANYA

Santiago Casares Quiroga i Martínez Barrios dimiteixen de la presidència del govern Azaña nomena José Grial (el 19 de juliol) amb el compromís de distribuir armes a Front Popular i organitzacions obreres.

Objectiu: desarticular la insurrecció. Però la cagan pk echan als soldats que estuvieron bajo las órdenes de los oficiales golpistas (pierden gent) cosa que no succeeix al bàndol rebel.

Madrid: Guàrdia d'assalt + Guardia Civil no s'havien afegit a l'alçament (facilita la desarticulació dels rebels).

2 parts:

- Republicans: territori + urbanitzat/ organitzacions obreres + implantades (Barcelona, Bilbao, València).
- Colpistes: zones de predomini agrari/ Vot conservador .

1.4- LA INSURRECCIÓ A CATALUNYA

Barcelona matinada del 19 de juliol: militars insurrectes ocupen centres de poder (les cuestas pk militars que se habían comprometido con el golpe no aparecen). Van detenir oficials contraris al cop i al sortir al carrer van ser vigilats x obrers i guàrdies d'assalt.

La Generalitat: comptava amb guàrdia d'assalt + guàrdia civil (comandada pels generals Escobar i Brotons).

CNT+FAI: al llarg del 19 i 20 aconseguen moltes armes.

19 de juliol: Les forces de la gene i dels obrers armats van controlant llocs on s'havien fet forts els militars rebels.

Capitania General pressa per la guàrdia d'assalt i el general Goded va ser fet presoner.

Companys i li obliga a que anunciés per ràdio la seva derrota. Aquest fet suposa la fi de l'aixecament a Bcn i va ser decisiu en la resta de Cat.

2. La revolució

2.1-LA DESINTEGRACIÓ DEL PODER

Situació a Cat molt complicada:

- Població armada (FAI+CNT poder de cat no gene, anomenats pistoleros)
- Gene desbordada
- Exèrcit desaparegut (oficials havien fugit, detinguts, executats o havien abandonat les seves unitats).

Les persones armades constituïen un poder paral·lel. La pèrdua del control al carrer va derivar en que la tensió política i social es convertís en violència. FAI: actes violents i assassinats a persones enemigues de la revolució (sacerdots/ militants de la Lliga i de partits de dretes/atacs i incendis a edificis religiosos).

2.2-LES MILICIES

El 20 el presi Companys ofereix a la CNT-FAI la creació del Comitè Central de les Milícies antifeixistes per coordinar forces.

Principals organitzacions d'esquerreres : ERC/ CNC-FAI/ UGT/ PSUC/ POUM/ Unió de Rabassaires/ Acció Catalana.

Es va constituir el 21 de juliol.

Van organitzar columnes de milicians per recuperar les zones insurrectes d'Aragó. Tot i la manca de material bèl·lic i d'organització les milícies aconseguen establir el front d'Aragó.

Intenten la conquesta de les Balears. Ocupen Eivissa, Formentera i Cabrera però són derrotats a Mallorca i els nacionals (amb ajuda d'Itàlia) recuperen les illes, tret de Menorca que és republicana desde el primer moment.

2.3-LA GENERALITAT I EL PODER

La Gene va assumir competències que no corresponien pel Estatut i se crea la conselleria de Defensa (31 de julio del 36) i el consell d'Economia de Cat (11 agost 36). Que es féu càrrec de Sectors estratègics com:

- Punts duaner
- Ferrocarrils
- Ports

Provoca tensions amb el govern de la República que ho veu com usurpació del poder de l'Estat.

27 de set del 36: Josep Tarradellas nou presi. El nou govern:

- Integra totes les forces polítiques republicanes i obreres (CNT incluído)
- Comitè Central de Milícies Antifeixistes Dissolt
- Va prendre mesures per fer front a la guerra i a la situació revolucionària (reorganització de l'administració de justícia i decret de les col·lectivitzacions).

2.4- LES COL·LECTIVITZACIONS

Un cop controlat el cop d'estat de juliol els treballadors es van anar reincorporant als llocs de treball.

Molts propietaris: assassinats o fugits. Per tant, empleats van haver d'assumir el control de moltes empreses i reprendre la producció.

Per tal de legalitzar, ordenar i reconduir aquest procés la Gene fa el decret de col·lectivitzacions (24 d'Oct 26) + cinc entitats de crèdit oficial per finançar les empreses col·lectivitzades (companyies amb crèdit estranger queden al marge del procés).

Maj d'empreses mitjanes van quedar sota un fort control obrer i empreses petites segueixen sent de propietat privada però sota fiscalització d'un comitè obrer.

Camp: zones d'Aragó dominades x anarcos i a Cat al Baix Ebre i al Baix Llobregat.

Oposició dels propietaris provoca situacions conflictives.

3. L'evolució de la zona republicana

3.1- EL SUPORT SOCIAL

Principals suports socials a la República:

- Sectors populars i treballadors indenticats amb la línia reformista: obrers, petits camperols, jornalers i part de la petita i mitjana burgesia.
- Dels militars: oficials i comandaments que contribueixen a reorganitzar l'exèrcit.
- Forces d'ordre públic: guàrdies d'assalt, cos de carrabiners i par de la Guàrdia civil.

3.2- EL GOVERN CENTRAL

Fortes tensions entre les forces polítiques i sindicals:

- Fer la revolució per guanyar la guerra: La CNT-FAI, el POUM i sectors socialistes de la UGT. Procés revolucionari per guanyar la guerra.

- Primer guanyar la guerra: bona part del PSOE i el PCE (directrius de la Tercera Internacional). Primer guanyar la guerra contra el feixisme abans de fer la revolució social.

3.4- ELS FETS DE MAIG DE 1937

Aquestes dues concepcions es van topar violetament a la primavera de 1937.

3 de maig: policia intenta desallotjar l'edifici de la Telefònica de Bcn (sota control de la CNT-FAI) amb l'excusa que els anacos interfereixen les comunicacions entre les autoritats de la Gene i les de la Repu.

Provoca: anarcos i militars del POUM es revoltessin contra la Gene i aixequen barricades per bcn. Les forces d'ordre públic es van enfrontar amb els revoltats. El govern de la repu envia desde Valencia 5000 guàrdies d'assalt i es va recuperar les competències en matèria d'ordre públic.

3.5- CONSEQÜÈNCIES DELS FETS DE MAIG

- La influ anarco va disminuir i la presència comunista va augmentar.
- POUM il·legalitzat i dirigents perseguits.
- Nou govern a la Gene: presidit per Lluís Companys i integrat per ERC i PSUC (CNT-FAI out)
- Crisi política : acaba amb la dimissió de Largo Caballero i ascens socialista Juan Negrín (presi)
- JUAN NEGRÍN: centralitza el poder republicà i el reforça (totes milícies: Exèrcit Popular)
- Octubre del 37 el govern de la repu es trasllada a bcn i augmenten tensions amb gene ja que assumeixen noves competències com Administració de justícia.

4. La zona nacional

4.1- DE LA INSURRECCIÓ AL NOU ESTAT

L'objectiu principal dels rebels era guanyar la guerra i per això l'orde i la disciplina van ser una exigència absoluta.

Comandament únic: Sanjurjo mort en un accident aeri.

24 juliol de 1936: constitueix la Junta de Defensa Nacional presidida pel general Cabanellas que va aprovar alguns decrets que derogaven la legislació republicana.

21 de set 1936: JDN escull a Franco com el comandament militar únic/ màxima autoritat política.

29 de set 1936: Franco es anomenat "generalíssim de les forces nacionals" i "cap de govern del Estat espanyol".

1 d'octubre 1936: traspas de poders a Burgos (cap de la zona nacional).

Es constitueix la Junta Técnica del Estado (embrió d'un futur govern)

4.2- CENTRALITZACIÓ DEL PODER

Les milícies armades de falangistes i requetès: Franco les veia com obstacle al seu poder. Les militaritza el 20 de desembre de 1936: es sotmeten a la disciplina militar i passen a formar part de l'exèrcit.

19 d'abril de 1937: Decret d'unificació que la Falange i el tradicionalisme s'unifiquen en una nova organització: Falange española Tradicionalista y de les JONS (partit únic del nou règim).

La unificació de falangistes i requetès no va agradar a tothom : Manuel Hedilla (cap de la Falange) s'oposava i Franco va manar empresonar i desterrar. Així qualsevol oposició a la unificació va ser silenciada.

Es va instaurar una dictadura militar de caràctes feixista. Líder acumulava tots els poders: cap de l'Estat i del govern, comandant suprem de l'exèrcit i cap del partit únic. Estat totalitari i Franco caudillo.

4.3- REPRESSIÓ I VIOLÈNCIA

Mola: "era necessari propegar una atmósfera de terror"

- Persecusió contra personas organitzacions/ institucions vinculades a la REpública.
- Tribunals militars que realitzaven judicis sumaríssims dictaven sentència de mort a ciutadans oposats a la rebel·lió o que militaven en organitzacions (polítiques o socials) d'esquerra.
- Repressió per grups paramilitars, falangistes i tradicionalistes

4.4- ELS FRANQUISTES

Suport als franquistes:

- Comandaments militars amb les seves unitats
- Guàrdia Civil
- Sectors socials tradicionalment conservadors (grans propietaris de terres/ l'alta burgesia industrial i finainçera)
- Classes mitjanes agràries i urbanes

4.5- EL PAPER DE LA ESGLÉSIA

Les relacions entre el poder polític i l'eclesiàstic havien estat molt tenses durant l'etapa republicana (bienni reformista).

1 de juliol de 1937: es publica una carta pastoral de l'episcopat on justificaven l'alçament militar i la guerra.

Bisbes, capellans i frares van ser molt actius en el seu suport al bàndol franquista .

No van donar suport: l'Església basca i l'arquebisbe de Tarragona (francesc Vidal i Barraquer) considerava que els bisben no havien de prendre part a favor de cap bàndol.

5. La internacionalització de la guerra civil espanyola

5.1- LA POSICIÓ DE LES POTÈNCIES EUROPEES

Molts historiadors la consideren un preludi de la Segona Guerra Mundial.

1936: règim feixistes i autoritaris imposats a Itàlia/ Alemanya/ Hongria/ Bulgària/ Portugal (nacionalisme exacerbats, potenciació de l'exèrcit i política exterior agressiva). Aquests governs donen suport al bàndol franquista.

Les democràcies europees donen suport a la legalitat republicana. Evident a França que governaven les esquerres en un Front Popular.

El govern britànic va convèncer el francès que havien de mantenir una política de no intervenció en el conflicte per tal de evitar que el conflicte s'estengués a Europa.

El fet que les democràcies no donin suport als republicans es decidí.

Alemanya, Itàlia i URSS: diuen que sí a la no intervenció però intervenen.

5.2- L'AJUT ALS REBELS

Els règims feixistes van donar suport diplomàtic, polític i militar ja que hi havien afinitats ideològiques.

Itàlia: abundant material de guerra/ soldats (Corpo di Truppe Volontarie)

Alemanya: material bèl·lic (tancs, artilleria i aviació). Soldats (legió Còndor) que eren substituïts periòdicament ja que Hitler considerava la guerra civil com un camp d'entrenament per a futurs conflictes bèl·lics.

Portugal: contribueix amb soldats i facilitant als franquistes el pas pel seu territori.

5.3- L'AJUT ALS REPUBLICANS

Voluntaris estrangers de més de 50 països van construir les Brigades Internacionals promogudes pels partits comunistes (van arribar a sumar més de 60000 homes al llarg de la guerra). Tot i que la participació no va ser decisiva va comportar un important suport moral. La Unió Soviètica va ser l'únic estat que va ajudar militarment la República que va poder ser finançat gràcies a les reserves d'or del Banc d'Espanya que es van posar en disposició de Moscou.

5.4- DE LA NO-INTERVENCIO AL RECONeixEMENT DE FRANCO

1938 La situació era difícil tant Alemanya com França van cedir davant de Hitler en el Pacte de Munic (30 de desembre 1938) on la República va ser abandonada a la seva sort i Txecoslovàquia anexionada a Alemanya.

Octubre de 1938: les Brigades Internacionals es van retirar

27 de febrer de 1939: França i Gran Bretanya reconeixen el règim de Franco.

Mèxic va ser dels pocs països que sempre van donar suport a la República i acabada la guerra va acollir a molts refugiats republicans.

6. L'evolució militar

6.1- LA PRIMERA ETAPA (DEL JULIOL DE 1936 AL MARÇ DE 1937)

Objectiu del rebels: ocupar capital Madrid

General Mola: ho intenta desde el nord

Franco: inicia un ràpid avanç des del sud i les tropes nacionals van entrar a Almedralejo, Mèrida i Badajoz. Franco es va desviar cap a Toledo per alliberar als insurrectes assetjats a l'alcàsser.

Octubre 1936: desencadena una ofensiva sobre Madrid. Les tropes arriben a les afores però es van trobar una resistència ben organitzada.

Febrer 1937: nacionals ataquen el sud de Madrid (batalla del Jarama) no van aconseguir alliberar la ciutat.

- Sud: els franquistes ocupen la costa del mediterrani fins a Motril. (avions alemanys i italians + vaixells i submarins italians paper destacat).
- Nord: el tancament de la frontera francesa impossibilita l'arribada de material bèl·lic a la zona republicana. General Mola ocupa Irun i Sant Sebastià (set del 36).

6.2- SEGONA ETAPA (ABRIL AL NOVENBRE DE 1937)

Es va concentrar a la franja cantàbrica.

Abril del 37: nacionals gran ofensiva contra País Basc. Avions alemanys de la legió Còndor va destruir la ciutat de guernica (26 d'abril).

Juny del 37: nacionals ocupen bilbao (els republicans cedeixen després de durs enfrontaments)

Agost del 37: cau Santander

Octubre del 37: nacionals ocupen tota la regió d'Asturies.

Els republicans inicien ofensiva al centre peninsular:

- Batalla de Brunete (5-25 d'agost)
- Batalla de Belchite (24 d'agost-3 de setembre)

Desastres estratègics on les tropes repus es desgasten.

6.3- TERCERA ETAPA (DESEMBRE DEL 1937 AL NOVENBRE DEL 1938)

Desembre de 1937: important ofensiva republicana sobre Terol (inici de la tercera etapa que es la + llarga).

La Ciutat de Terol va ser ocupada pels republicans i (posteriorment) reconquerida pels franquistes (febrer de 1938)

29 de març: tropes franquistes entren a Seròs, Aitona i Soses.

4 d'abril de 1937: nacionals ocupen la majoria de la ciutat de Segre que es va convertir en primera línia de foc durant els propers nou mesos.

13 d'abril de 1938: Les tropes franquistes arriben al Mediterrani ocupen Castelló i amenacen València (fet que resultava decisiu ja que separava Catalunya de la resta de la zona republicana).

6.4- LA BATALLA DE L'EBRE

L'estat Major republicà intenta una darrera ofensiva.

25 de juliol de 1938: exèrcit travessa el riu Ebre i conquereix Ascó, Móra d'Ebre, flix i altres. Estableix el marge del riu pero no pot continuar avançant.

Acaballes d'octubre del 1938: contraofensiva dels nacionals (amb suport alemany i italià) aconseguix avançar.

8 de novembre 1938: exèrcit franquista entra a Móra d'Ebre

15 de nov de 1938: republicans es retiren de l'altra riba del riu

Hi han moltes baixes als dos bàndols. La derrota republicana suposa un afebliment decisiu pel seu exèrcit i ja no pot oferir una resistència eficaç.

7. El final de la guerra i la fi de la República

7.1- QUARTA ETAPA (DESEMBRE DE 1938 A L'ABRIL DE 1939) I L'OCUPACIÓ DE CATALUNYA

23 de desembre de 1938 comença una gran ofensiva de l'exèrcit franquista.

Els nacionals trenquen el front est a Tremp i pel sud. Avancen ràpidament ja que les resistències eren aïllades i mal coordinades, a + l'aviació franquista bombardejava sistemàticament poblacions catalanes.

15 de gener de 1939: nacionals entren a Tarragona

26 de gener de 1939: nacionals entren a Bcn

4 de febrer de 1939: cau Girona

10 de febrer de 1939: arriben a Puigcerdà i Portbou

Guerra amb Cat acabada.

Molts exiliats (fugida a França) milers de persones que havien defensat la república.

Destaquen:

- Manuel Azaña i Lluís Companys (presis)
- J.A de Aguirre (govern Basc)
- Juan Negrín (cap del gov republicà)
- Diego Martínez Barrio (presi de les Corts)

Tots ells passaren a França el dia 5 de febrer de 1939

Els vencedors es comporten com un exèrcit d'ocupació.

Abril de 1938: deroguen l'Estatut de Catalunya.

Repressió especialment dura que es va allargar molt més enllà del final de la guerra.

7.2- LA FI DE LA GUERRA I DE LA REPÚBLICA

Quan França + GB reconeixen el règim de Franco Azaña renuncia a la presidència.

5 de març 1939: el coronel Casado (responsable de la defensa de Madrid) dona cop d'estat i crea el Consejo de Defensa Nacional (socialistes+anarcos+republicans) exclouen els comunistes.

El Consejo intenta pactar la Pau però Franco només accepta rendició sense condicions.

28 de març 1939 les tropes franquistes entren a Madrid sense trobar-hi resistència.

1 d'abril de 1939: Franco signa un comunicat on dona la guerra per acabada.

7.3- DESPRÉS DE LA GUERRA

Nombre de morts durant la guerra segueix sent objecte de polèmica:

- 15000 víctimes de la persecució rereguarda
- 300000 morts provocats directament pel conflicte
- 300000 exiliats
- 270000 reclusos un cop acabada la guerra (presons, camps de concentració o batallons de treballadors)

9 de febrer del 1939: entra en vigor la llei de responsabilitats polítiques que pretenia liquidar les culpes dels que van contribuir a forjar i mantenir la subversió roja.

Els funcionaris i docents fidels a la legalitat republicana van ser objecte de represàlies, empresonats o van perdre la feina.

Es prohibeixen:

- partits i sindicats
- llibertats democràtiques
- manifestacions de la identitat catalana (llengua i cultura)

Els vencedors van utilitzar la repressió i el terror com a eina per forjar un règim dictatorial en mans de Franco.